

Znanstveni skup o *Bogoslavu Šuleku* Zagreb, 23. –24. studenoga 1995.

U povodu obilježavanja stote obljetnice smrti *Bogoslava Šuleka*, u Zagrebu je 23. i 24. studenoga 1995., u Preporodnoj dvorani, održan znanstveni skup o *Bogoslavu Šuleku*. Organizator skupa bila je Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Skup je okupio velik broj znanstvenika i stručnjaka iz različitih područja znanosti. Izlaganja su bila podijeljena u četiri velike skupine koje su tematski bile povezane. Izlaganja su, naime, bila raznorodna, a sagledavala su Šulekov rad s nekoliko temeljnih stajališta. Prva je skupina izlaganja proučavala rad *Bogoslava Šuleka* na području nazivlja u različitim prirodnim i tehničkim znanostima, dok je druga skupina izlaganja bila uglavnom posvećena Šulekovu leksikografskom radu. U trećoj su skupini uglavnom bila izlaganja vezana uz Šulekov doprinos razvoju hrvatskoga književnog jezika, dok je četvrta skupina bila najraznovrsnija prema sadržaju izlaganja. Veći se broj izlaganja u ovoj skupini bavio dijalektalizmima u Šulekovim rječnicima te Šulekovom političkom djelatnošću.

Nakon otvaranja skupa i pozdravnih riječi u četvrtak 23. studenoga prvo je govorio **Igor Gostl** o temi pod naslovom *Bogoslav Šulek otac hrvatskoga znanstvenoga nazivlja*. **Žarko Dadić** je govorio o temi pod naslovom *Rad Bogoslava Šuleka na prirodnoznanstvenom nazivlju*, dok je izlaganje **Snježane Paušek-Badžar** nosilo naslov *Bogoslav Šulek i kemija*. Naslov izlaganja **Ivana Šugarara** bio je *Bogoslav Šulek i hrvatsko botaničko nazivlje*, a **Vladimir Dugački** i **Stella Fatović-Ferenčić** imali su izlaganje pod naslovom *Medicinska terminologija na stranicama Rječnika znanstvenoga nazivlja Bogoslava Šuleka*. Izlaganje **Vladimira Muljevića** nosilo je naslov *Bogoslav Šulek i elektrotehnika*. Prva je skupina izlaganja završila referatom **Emila Horáka** pod naslovom *Bogoslav Šulek i Slovačka*.

Poslije podne nastavilo se s radom i prvo je popodneвно izlaganje bilo ono **Ivana Martinčića** pod naslovom *Šulekove prvine Hrvatima — nacrtak radnoga životopisa*. **Diana Stolac** govorila je o temi pod naslovom *Pomorsko nazivlje u Šulekovu rječniku i rječnicima njegovih suvremenika*. **Marija Turk** sudjelovala je s izlaganjem pod naslovom *Prevedeno nazivlje u Šulekovu rječniku*, dok je izlaganje **Vesne Muhvić-Dimanovski** nosilo naslov *Šulekovi neologizmi*. **Du-bravka Franković** govorila je o temi pod naslovom *Bogoslav Šulek i hrvatsko glazbeno nazivlje*, dok je naslov izlaganja **Sanje Vulić** bio *Šulekove leksikografske metode pri izradbi Imenika bilja*. **Branka Tafra** sudjelovala je s izlaganjem pod naslovom *Šulekove jezikoslovne rasprave*. Posljednje izlaganje prvoga dana

skupa imala je **Zrnka Meštrović** pod naslovom *Utjecaj jezikoslovnih nazora Pavla Vitezovića na Bogoslava Šuleka*.

U petak, drugoga dana skupa prvo je govorio **Stjepan Babić** o temi pod naslovom *Šulekov doprinos današnjemu hrvatskom književnom jeziku*, a iza njegova slijedilo je izlaganje **Franje Tanockoga** pod naslovom *Prinos Bogoslava Šuleka razvoju hrvatskog književnog jezika*. **Miro Kačić** govorio je o *Šuleku u svjetlu suvremenoga jezikoslovlja*, a potom je **Lada Badurina** održala izlaganje pod naslovom *Šulekova standardnojezična koncepcija na primjeru lingvističkog nazivlja*. **Marko Sapunar** sudjelovao je s izlaganjem pod naslovom *Značenje i uloga Bogoslava Šuleka na razvoj hrvatskog novinarstva*, dok je naslov izlaganja **Vladimira Anića** bio *Gramatičko u jeziku Bogoslava Šuleka*. **Valentin Putanec** govorio je o *Sufiksiranju hrvatskih riječi na -telj i -lac u djelu Bogoslava Šuleka (Rječnik 1860.)*. Posljednje su izlaganje pod naslovom *Frazeologizmi u Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivlja* prije podnevne stanke imali **Antica Menac** i **Milan Moguš**.

Prvo popodnevno izlaganje bilo je ono Mije Lončarića pod naslovom *Kajkavizmi u Šulekovim rječnicima*. Potom je **Silvana Vranić** održala izlaganje pod naslovom *Udio dijalektalizama u Šulekovim rječnicima*, a **Josip Jernej** govorio je *O talijanskom jeziku u Šulekovu Rječniku znanstvenoga nazivlja*. Izlaganje **Marka Tadića** nosilo je naslov *Računalni pogled na Šulekov rječnik*, dok je naslov izlaganja **Stane Vukovac** bio *Brlićeva pisma Šuleku*. **Petar Strčić** sudjelovao je s izlaganjem pod naslovom *Šulekovo djelovanje kao dio političkoga hrvatskog obzorja*, a **Aleksandra Kolarić** govorila je o *Političkoj djelatnosti Bogoslava Šuleka 1848*. **Marina Fruk** održala je izlaganje pod naslovom *Šulek kao suradnik Županove Croatije (1839–1842)*, dok je posljednje izlaganje na skupu pod naslovom *Slika žene u Šulekovu rječniku Deutsch–Kroatisches Wörterbuch* održala **Nada Ivanetić**.

Kao što se može uočiti, izlaganja su na ovom znanstvenom skupu bila uistinu tematski raznorodna i osvjetlila su Šulekov rad ne samo sa stajališta jezikoslovlja, već su između ostaloga upozorila i na Šulekovo sudjelovanje u političkom životu onoga vremena kao i na njegovu ulogu u razvoju hrvatskoga novinarstva. Ovaj je skup pokazao kako Šulekov rad i zanimanje za različita područja znanosti i ljudskoga života pruža mnogo materijala za daljnja znanstvena istraživanja.

Ida Raffaelli

Sedmi međunarodni kongres istraživanja dječjega jezika

Prošlo se ljeto, u razdoblju od 14. do 19. srpnja 1996. godine, u Istanbulu, u organizaciji Bogazici sveučilišta održavao Sedmi međunarodni kongres istraživanja dječjega jezika (VIIth International Congress for the Study of Child Language). Kongres se održava svake treće godine, a predstavlja jednu od redovitih djelatnosti Međunarodnoga udruženja za istraživanja dječjega jezika (International Association for the Study of Child Language, IASCL). Kongres je tradicionalno okupljalište svih onih znanstvenika i profesionalaca koji se bave pita-

njima dječjega jezika i procesa usvajanja jezika s bilo kojega od mogućih aspekata. Tako je i ove godine bilo oko četriristo sudionika čije se sudjelovanje odrazilo u tri vida rada: pojedinačnim izlaganjima, posterima i tematski ustrojenim radionicama. Predstavljene su teme bile vrlo raznorodne, od vrlo rane predgovorne komunikacije, preko pitanja fonologije, morfologije, semantike, sintakse, i pragmatike, do općenitijih pitanja diskursa i narativa u dječjem jeziku, dvojezičnosti te pitanja jezičnih poremećaja.

Premda su naši autori sudjelovali (uglavnom pojedinačno) i u radu prethodnih kongresa te predstavljali istraživanja vezana uz dječji jezik, ovaj se put ovom dijelu znanstvene javnosti, prvi put predstavila skupina hrvatskih lingvista i psiholingvista koji se u većoj ili manjoj mjeri bave nekim aspektima jezičnoga razvoja. Milena Žic Fuchs, Miro Kačić i Melita Kovačević predstavili su rad pod naslovom *On the acquisition of tense and aspect in Croatian*, te što zbog aktualnosti teme što zbog samih nalaza privukli pozornost. Naime, budući da je hrvatski jedan od trenutno dva slavenska jezika u kojem se istražuje dječji jezik, nalazi su tim značajniji, jer se otvara prostor bilo da se potvrde ili naruše one teorije koje su izgrađene na temelju podataka iz nekih drugih istraživanih jezika. Upravo se to dogodilo ovaj put. Analiza podataka višegodišnjeg praćenja dječjega jezičnoga razvoja (Projekt Psiholingvistički aspekti usvajanja hrvatskoga jezika) dovela je pod pitanje neka od dugo godina prihvaćenih tumačenja o usvajanju glagola.

Drugi rad koji se bavi pitanjima ranoga jezičnoga usvajanja (autori Melita Kovačević, Zrinka Babić i Blaženka Brozović) bio je napose zanimljiv jer je omogućio kontrastivnu analizu hrvatskoga i engleskoga. Pokazalo se da je zbog jezičnoga ustroja moguće već od najranijih faza usvajanja uočavati posebnosti hrvatskoga jezika te da ih je nužno poštivati u lingvističkim analizama. Sveukupno gledajući, sudjelovanjem na ovom skupu hrvatski jezik dobiva još jednu dimenziju u znanstvenoj javnosti, a svojim istraživanjima otvara nove teorijske perspektive. I konačno, rad ovakvoga kongresa naglašava važnost istraživanja iste pojave u različitim jezicima te nužnost međujezičnih analiza, kao jedini put u donošenju jezično univerzalnih zaključaka.

Melita Kovačević

The First Dubrovnik Seminar on Old Norse Mythology and Literature

Deset godina studija švedskog (sada već i *švedskih studija*) na zagrebačkom Filozofskom fakultetu obilježeno je dvama značajnim događajima u organizaciji Katedre za skandinavske jezike i književnosti Filozofskog fakulteta.

Sredinom travnja ove godine održani su **Švedski dani** na samom fakultetu, ispunjeni predavanjima, videoprojekcijama te svečanim sastankom nastavnika (uključujući i prvu švedsku lektoricu, Ullu Berglindh), današnjih i bivših studenata te više istaknutih domaćih i stranih gostiju.

Od 9. do 15. rujna 1996. godine u Dubrovniku je održan šestodnevni seminar o srednjovjekovnoj nordijskoj književnosti (*The First Dubrovnik Semi-*

nar on Old Norse Mythology and Literature: Pagan Myth and Saga Writing), za koji se očekuje da je prvi u nizu seminara što će se svake druge godine održavati u organizaciji Katedre i Međunarodnog centra hrvatskih sveučilišta. Na seminaru su sudjelovala tri predavača (prof. dr. **Dora Maček**, profesor na zagrebačkoj Katedri za engleski jezik i Katedri za skandinavske jezike i književnosti te prevoditelj islandskih saga i edskih tekstova na hrvatski, ujedno i glavni organizator seminara; prof. dr. **Herman Pálsson**, sada profesor emeritus a ranije profesor staronordijskog jezika i književnosti na University of Edinburgh; prof. dr. **Rudolf Simek**, profesor za stariju germanistiku s nordistikom na Universität Bonn) i dvadesetak polaznika sa zagrebačkog, sarajevskog i bonškog sveučilišta (prvenstveno komparatističke, skandinavističke, germanističke i anglističke orijentacije).

S obzirom na slabu mogućnost studija srednjovjekovne islandske književnosti na zagrebačkom i sarajevskom sveučilištu, polaznici su s velikim interesom i oduševljenjem otkrivali svijet starih Islandana, njihove svakodnevice i njihove mitologije, kako su prikazane u poetskoj i proznoj **Eddi** te u srednjovjekovnim **sagama**.

D. Maček je održala uvodna predavanja o starogermanskoj mitologiji i o organizaciji društva na Islandu u vremenu pogansko–kršćanskog sinkretizma. Osim toga govorila je o prevodenju starih islandskih tekstova, naročito o prevodenju imena i epiteta, te o pravnom diskurzu u **sagama**.

R. Simek je polaznicima predstavio *sliku svijeta* starih Skandinavaca — pogansku i srednjovjekovnu kršćansku — naglašavajući kako je ono što danas nazivamo »poganskim« zapravo rekonstrukcija poganskog od strane kršćanski obrazovanih pisaca–znanstvenika 12. i 13. stoljeća. Govorio je pritom o *euhermerizmu* kod Snorrija Sturlusona i **Saxa Grammaticusa**. Zanimljivo je bilo i njegovo suprotstavljanje nekim uobičajenim prikazima srednjovjekovnog zemljopisa i drugih ideja. Govorio je, osim toga, o gotlandskom oslikanom kamenju kao izvoru spoznaja o germanskim mitovima.

H. Pálsson se u svojim izlaganjima u velikoj mjeri bavio konkretnim tekstovima — edskom **Voluspom** te **Sagom o Gunnlaugu Zmijskog jezika** i **Sagom o Hrafnkelu**. Prikazao ih je u širem književnom i izvanknjiževnom kontekstu, s izuzetnom autentičnošću, utemeljenom kako u činjenici da se radi o vrsnom poznavatelju materije tako i u okolnosti da je prof. Pálsson rođeni Islandanin.

Program je upotpunjen popodnevним seminarima, temom povezanim s dopodnevним predavanjima konkretnog dana, koje su vodili Goranka Lozanović, Goranka Antunović, Stela Levanić i Vida Lučić. Posebnu je pogodnost predstavljala mogućnost kupnje knjiga po povoljnijim cijenama te posuđivanja knjiga tokom samog seminara.

Posljednja je sesija posvećena komentarima sudionika o ovom i sugestijama za naredne seminare. Jednodušno je izraženo zadovoljstvo programom i predavačima te tehničkom organizacijom i dopunskim programom što ga je ponudio Međunarodni centar. Predloženo je da se proširi krug sveučilišta uključenih u program te da se budućim sudionicima omogući temeljitija priprema za seminar, a time i sudjelovanje u programima koji ne bi bili uvodnog karaktera.

Goranka Antunović

Međunarodna znanstvena konferencija
»Nova vremena, novi 'jezici', stari (i novi) problemi«
Zavod suvremenog poljskog jezika Šleski Univerzitet u Katowicama
Katovice, 21.–22. listopada 1996.

Nije slučajno tema ove konferencije formulirana toliko, činilo bi se, neprecizno. Namjera je organizatora bila prikupiti sve zainteresirane za promjene koje se zbivaju na svim razinama jezika, počevši od promjena metodološkog pristupa jeziku, završivši na leksikalnim ili sintaktičkim promjenama do kojih dolazi uslijed izvanjezičnih zbivanja. Stoga su se u programu konferencije uz rasprave o prednosti generativnog, strukturalističkog ili pak kognitivnog pristupa jeziku, našle i rasprave iz dijalektologije (referat prof. dr. hab. Z. Zagorskog), semantike, etno- i sociolingvistike (referati mr. A. Glowczynskog, dr. E. Slawkowske, dr. M. Kite, dr. M. Kuhnert), leksikologije (referat dr. hab. G. Habrajske), pa i iz književnosti (referati B. Witosz, doc. dr. M. Sobotkove, mr. A. Libura i dr. E. Miczka).

Iako je konferenciju organizirao Zavod za suvremeni poljski jezik, skup je imao širi, slavenski karakter. Prema odavno prihvaćenoj praksi u poljskim jezičnim krugovima, referati su bili podneseni na svim slavenskim jezicima.

Pridjev »novi« koji se pojavio u naslovu konferencije ponukao je njene sudionike da se osvrnu i na promjene koje su se u političkom smislu desile u Srednjoj Europi i koje su bitno utjecale na karakter jezičnih promjena.

U plenarnoj sjednici podneseni su referati poznatih lingvista: prof. dr. hab. S. Gajde iz Opola, prof. dr. hab. I. Bobrowskog iz Krakowa, prof. dr. hab. J. Panevove iz Praga, prof. dr. hab. A. Boguslawskog iz Varšave, prof. dr. hab. W. Lubasa iz Opola te logičara prof. dr. hab. Marka Tokarza iz Katowica.

Hrvatski je jezik bio predmet čak triju referata koji su se u izvjesnoj mjeri dopunjavali dajući prilično potpunu sliku sadašnjice hrvatskog jezika. Kao uvod temi mogao bi se smatrati referat pročitan na završnoj plenarnoj sesiji prof. dr. hab. Emila Tokarza o mikrojezicima. Taj je termin utoliko »nesretan« što, kako je rekao autor, u neku ruku umanjuje značenje i dugačku tradiciju jezika etničkih skupina, koji su možda u odnosu na mnogobrojne slavenske narode nešto manji. Riječ je o jezicima koji su se tek uslijed političkih zbivanja na širem europskom području mogli izboriti za prava »oficijalnog«, kako kaže autor, jezika. Autor je smjestio hrvatski u grupu jezika koji u novonastaloj političkoj situaciji moraju sagraditi svoj sustav i izboriti se za svoje mjesto u sadašnjem jezičnom svijetu. Zanimljivo je bilo čuti o statusu kašupskog jezika koji već duže vrijeme zaokuplja pažnju lingvista. Taj je slavenski jezik posebnost sjeverne Poljske. Toliko je različit od poljskog jezika da je to i glavni razlog što ga se često ne tretira kao dijalekt poljskog jezika, već kao zaseban slavenski jezik. Tome je jeziku bio posvećen i drugi referat pod nešto zbunjujućim naslovom zbog svoje općenitosti *Iz problematike etnolingvistike*. Prof. dr. hab. Jadwiga Zieniukova uzimajući kao pretekst etnolingvistiku opširno je obrazložila funkcioniranje kašupskog jezika prilažući na ogled bogatu literaturu na tom jeziku. Kašupski jezik još uvijek, bez obzira na već ustaljeno mjesto u slavenskoj lingvistici, izaziva emocije hamletovskog tipa — »biti ili ne biti«.

Drugi referat koji je bio posvećen promjenama u hrvatskome jeziku u kontekstu političkih zbivanja bio je referat prof. dr. Pranjковиća. Referat je bio popraćen u diskusiji epitetom političke deklaracije što je i referent potvrdio

obrazlažući u diskusiji tezu da je sadašnje stanje u hrvatskome jeziku ništa drugo nego rezultat i političkih zbivanja. U tome je duhu bio uvod trećem »hrvatskom« referatu s kojim je nastupila dr. Barbara Kryžan–Stanojević i koji naizgled ne bi trebao imati nikakve veze s politikom. Tema tog trećeg referata bili su takozvani »neologizmi« u hrvatskome jeziku, što je izazvalo bogatu diskusiju, a promjene o kojima je govorila autorica i kojih smo svakodnevni svjedoci našle su potvrdu i u drugim slavenskim jezicima.

U sličnome je tonu bio nastup i predstavnika Slovačke. Dr. Vladimir Patraš predstavio je probleme slovačke sociolingvistike u novom kontekstu.

Pozornost prisutnih privukao je blok referata o jeziku sredstava priopćavanja (referat dr. B. Matuszczyk i mr. N. Sosnovske). Prijedlog mijenjanja orwellovskog termina »new speak« (referat je predstavila prof. dr. hab. Antonina Grybosiowa) u nešto prikladniji današnjem vremenu izazvao je diskusiju. Iako je pojam »new speak« vezan za totalitarne sisteme kojih se je, čini se, Srednja Europa riješila, pojave karakteristične za tako nazvana zbivanja postoje i danas u »netotalitarnim« jezicima.

Budući da je tematika konferencije bila sveobuhvatna, teško bi bilo reći da je ona bila čisto lingvističkog karaktera. Otvorenost tematskog pristupa omogućila je i takva predavanja kao što je vrlo zanimljivo predavanje doc. dr. Fiale iz Olomouca, koji je u svom referatu *Kompjuterizirana literatura* predstavio perspektivu ili bolje rečeno nedostatak perspektive za kompjutersko stvaranje lijepe književnosti. Autor se naime vrlo oprezno izražava o mogućnostima stvaranja književnih djela pomoću kompjutera uvidjevši da je takvo stvaralaštvo opterećeno shematizmom i rutinerstvom, a posvemašnje prepuštanje mašini editorskog dijela posla moglo bi doprinijeti gubljenju kontrole nad procesima stvaranja. U diskusiji je naglašen imperativ današnjeg vremena u kojemu je mlada generacija privikla na kompjuter, svoje znanje sklona vezati uz nova sredstva i načine komuniciranja. U prilog kompjutorskom pristupu književnosti ide i činjenica s kojom smo sve jače suočeni — propadanje originalnih dokumenata. U stoljeću ekološke ugroženosti uništenju i propadanju podliježu i knjige što zbog starosti što zbog negativnog utjecaja onečišćene okoline i sve gore kvalitete papira. U toj situaciji posuđivanje originalnih primjeraka, bez obzira radi li se o sedamnaestovječnom primjerku ili o knjizi izdanoj početkom ovoga stoljeća, ugrožava original. Ne preostaje nam ništa drugo nego naviknuti se na nove tehnologije i putem Interneta skočiti u British Library ili u našu NSB i »pročitati« nekoliko pjesama pjesnikinje Wislawe Szymborske, ovogodišnje dobitnice Nobelove nagrade.

U takvom se otprilike duhu vodila i diskusija o ostalim referatima. Stalno se balansiralo između optimizma i pesimizma ne samo današnjeg lingvističkog trenutka nego i života uopće. Možda bi se umjesto zaključka ovim razmatranjima moglo navesti izlaganje prof. dr. hab. Marka Tokarza koji je, nekoliko puta naglasivši da nije iz struke, uzeo riječ u povodu referata posvećenih meta-jeziku (ref. Piotra Żmigrodzskog) i lingvističkim teorijama (referat prof. dr. hab. Iwone Nowakowske–Kempne). On naime upozorava da treba paziti da se u svim svojim razmatranjima i problemima ne udaljujemo suviše od prizemlja, gdje su smještene sve praktične nauke. Mi smo svojim teoretskim razmatranjima krenuli prema vrhu, prema prvom, drugom ili trećem katu, koji imaju sve slabiju komunikaciju s prizemljem, putem, koji pretpostavlja samo jedan smjer. Na taj način postupno postajemo filozofi nauke, gubeći vezu sa životom.

Barbara Kryžan–Stanojević